

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie z wniosku wierzyciela z udziałem dłużnika o nadanie klauzuli wykonalności na skutek zażalenia dłużnika na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 16 grudnia 2013 roku

Czy art. 1049 § 1 k.p.c., w szczególności zdanie drugie, znajduje zastosowanie do egzekucji tytułu wykonawczego, w którym na podstawie art. 480 § 1 k.c. udzielono wierzycielowi umocowania do wykonania na koszt dłużnika czynności, którą może wykonać także inna osoba, w razie niewykonania jej przez dłużnika w wyznaczonym terminie?

UZASADNIENIE

We wniosku z dnia 12 września 2013 r. zatytułowanym „Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności” wierzyciel wniósł nie tylko o nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi Sądu Okręgowego w W. z dnia 6 października 2009 r. wydanemu w sprawie o sygn. [...], z zaznaczeniem przejścia obowiązku na następcę pierwotnego dłużnika na podstawie art. 788 k.p.c., ale także wniósł o przyznanie mu przez Sąd kwoty 295.200 zł potrzebnej do opublikowania przeprosin na koszt dłużnika. W uzasadnieniu wniosku powołał się na to, że w jego ocenie powyższy wyrok nie został wykonany prawidłowo przez dłużnika, a wobec upoważnienia wierzyciela do opublikowania ogłoszenia na koszt dłużnika w przypadku niewykonania przez dłużnika nakazanej czynności, wierzyciel może na podstawie art. 1049 § 1 k.p.c. żądać sumy potrzebnej do wykonania tej czynności.

Postanowieniem z dnia 16 grudnia 2013r. Sąd Okręgowy w W. w pkt 2 przyznał wierzycielowi od dłużnika kwotę 295.200 zł tytułem zwrotu wydatku związanego z opublikowaniem przeprosin na koszt dłużnika, a w pkt 3 wezwał wierzyciela do rozliczenia zasądzonej w pkt 2 kwoty po wykonaniu czynności zastępczej w terminie do dnia 28 lutego 2014 r. Sąd Okręgowy ustalił, że w punkcie

III. wyroku z dnia 6 października 2009 r. wydanego w sprawie [...] Sąd upoważnił wierzyciela do opublikowania na koszt pozwanego (dłużnika) ogłoszenia - o treści wskazanej w punkcie I. wyroku - w serwisie www.wp.pl w przypadku niewykonania przez pozwanego tego obowiązku. Oceniał także, że twierdzenia wierzyciela co do nieprawidłowego wykonania przez dłużnika obowiązku opublikowania ogłoszenia zostały potwierdzone w protokole notarialnym załączonym do wniosku, a wysokość sumy potrzebnej do opublikowania tego ogłoszenia przez samego wierzyciela wykazana fakturą. Sąd Okręgowy podzielił również pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 1989r. III CZP 36/89 OSNCP 1990 nr 4-5 poz. 56, zgodnie z którym wierzyciel, który w postępowaniu sądowym uzyskał upoważnienie do wykonania czynności na koszt dłużnika (art. 480 § 1 k.c.), może – na podstawie art. 1049 § 1 zdanie drugie – żądać przyznania mu przez sąd sumy potrzebnej do wykonania tej czynności.

W zażaleniu na powyższe postanowienie dłużnik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i oddalenie wniosku. Skarżący powołał się m.in. na naruszenie art. 1049 § 1 k.p.c. poprzez:

- a) niewezwanie skarżącego do należytego wykonania pkt I wyroku w wyznaczonym terminie, w sytuacji, gdy umocowanie wierzyciela do zastępczego wykonania czynności na koszt dłużnika i przyznanie potrzebnej kwoty może nastąpić dopiero po bezczynności dłużnika;
- b) przyznanie wierzycielowi oznaczonej sumy pieniężnej mimo, iż egzekucja przewidziana w art. 1049 k.p.c. dopuszczalna jest tylko wtedy, gdy wierzyciel nie jest upoważniony do zastępczego dokonania czynności z mocy ustawy (art. 479 k.c.) lub pozaegzekucyjnych faktów prawnych (upoważnienia sądowego przewidzianego art. 480 § 1 k.c. albo upoważnienia dłużnika).

W toku postępowania zażaleniowego Sąd Apelacyjny powziął poważne wątpliwości prawne odnośnie możliwości zastosowania regulacji zawartej w przepisie art. 1049 § 1 k.p.c. do wykonania przez wierzyciela obowiązku dokonania czynności zastępowalnej, stwierdzonego tytułem egzekucyjnym przyznającym jednocześnie wierzycielowi upoważnienie do dokonania takiej czynności na koszt dłużnika i postanowił przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Na wstępie należy podkreślić, że Sąd Apelacyjny podziela stanowisko, zgodnie z którym wykonanie obowiązku zamieszczenia ogłoszenia stanowiącego przeproszenie za naruszenie dóbr osobistych należy do takich czynności, które może

za dłużnika wykonać inna osoba, a zatem czynności wymienionych w przepisie art. 1049 k.p.c. a nie w przepisie art. 1050 k.p.c. Wykonanie orzeczenia zobowiązującego dłużnika do opublikowania takiego ogłoszenia (tak jak innych czynności tzw. zastępowalnych) należy do drogi postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Sąd Rejonowy, w którego okręgu czynność ma być wykonana, jako organ egzekucyjny. Egzekucja wszczynana jest na wniosek wierzyciela. Sąd wszczyna ją poprzez doręczenie dłużnikowi odpisu wniosku wierzyciela oraz zawiadomienia o wszczęciu egzekucji z podaniem treści tytułu wykonawczego i wymienieniem sposobu egzekucji (art. 805 § 1 k.p.c.). Dalsze czynności egzekucyjne Sądu jako organu egzekucyjnego winny polegać na wezwaniu dłużnika do wykonania czynności w wyznaczonym terminie, a po ewentualnym bezskutecznym upływie tego terminu na udzieleniu wierzycielowi umocowania do wykonania czynności na koszt dłużnika (art. 1049 § 1 k.p.c.). Sąd przyznaje także wierzycielowi na jego żądanie sumę potrzebną do wykonania czynności. Jak wynika jednak z treści przepisu art. 1049 § 1 zd. 1 k.p.c., wymienione w nim czynności egzekucyjne Sąd podejmie wówczas, „jeżeli w samym tytule egzekucyjnym nie postanowiono, że w razie niewykonania przez dłużnika w wyznaczonym terminie czynności, którą może wykonać także inna osoba, wierzyciel będzie umocowany do wykonania tej czynności na koszt dłużnika”. Wyżej cytowany zapis był podstawą sformułowania poglądów o niedopuszczalności prowadzenia w ogóle egzekucji na podstawie art. 1049 § 1 k.p.c. w sytuacji, gdy w treści tytułu egzekucyjnego upoważniono wierzyciela do zastępczego wykonania na koszt dłużnika czynności wskazanej w tym tytule. Wątpliwości na tle stosowania tego przepisu w powyższej sytuacji dotyczyły w szczególności możliwości przyznania wierzycielowi przez Sąd sumy potrzebnej do wykonania czynności. W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1968 r. III CZP 37/68 wyrażony został pogląd, że art. 1049 § 1 k.p.c. przewiduje sposób egzekucji świadczeń niepieniężnych na wypadek, gdy w samym tytule egzekucyjnym brak postanowienia, że wierzyciel może wykonać czynność na koszt dłużnika, gdyby ten nie wykonał jej w zakreślonym terminie, jak i że nie można w trybie art. 1049 § 1 k.p.c. żądać tylko przyznania kwoty potrzebnej na wykonanie zastępcze, bowiem w sytuacji, gdy w tytule egzekucyjnym takie postanowienie zostało zamieszczone, egzekucja w trybie art. 1049 § 1 k.p.c. w ogóle nie będzie dopuszczalna i wierzyciel będzie mógł dochodzić przeciw dłużnikowi wyłożonej na wykonanie czynności sumy tylko w drodze procesu. Odmienne stanowisko Sąd Najwyższy zajął w uchwale z

dnia 10 maja 1989r. III CZP 36/89 (OSNC 1990, nr 4-5, poz. 56), przyjmując, że wierzyciel, który w postępowaniu sądowym otrzymał upoważnienie do wykonania czynności na koszt dłużnika (art. 480 § 1 k.c.), może - na podstawie art. 1049 § 1 zdanie drugie - żądać przyznania mu przez sąd sumy potrzebnej do wykonania tej czynności, bowiem nie znajduje racjonalnego uzasadnienia stwierdzenie, że „tylko wierzyciel, który uzyskał umocowanie do zastępczego wykonania czynności w postępowaniu egzekucyjnym, może korzystać z uprawnienia przewidzianego w art. 1049 § 1 zd. drugie k.p.c.”. Sąd Najwyższy wskazał także na to, że w przypadku dysponowania przez wierzyciela tytułem egzekucyjnym zawierającym umocowanie do zastępczego wykonania przez wierzyciela czynności na koszt dłużnika, egzekucja opisana w przepisie art. 1049 § 1 k.p.c. jest zbędna tylko w zakresie unormowanym w zdaniu pierwszym tego przepisu (wezwanie dłużnika do wykonania czynności w przewidzianym terminie, udzielenie wierzycielowi - po bezskutecznym upływie terminu - umocowania do wykonania czynności na koszt dłużnika), pozostaje natomiast celowa w pozostałym zakresie. Powyższy pogląd poddany został krytyce w glosie Feliksa Zedlera (OSP 1990 z. 11-12 poz. 367), w której wskazano m.in. na to, że językowa wykładnia art. 1049 k.p.c. nie pozwala przyjąć, by wskazane w art. 1049 § 1 zdanie drugie k.p.c. uprawnienie wierzyciela do żądania zaliczki odnosiło się do stanów faktycznych nie określonych w zdaniu pierwszym tego przepisu. Podniesiono także, że wybór trybu postępowania (samodzielne zastępcze wykonanie czynności nakazanych dłużnikowi i żądanie zwrotu kosztów w osobnym procesie albo egzekucja tytułu wykonawczego na podstawie art. 1049 § 1 k.p.c.) należy do wierzyciela, który jeśli już w postępowaniu rozpoznawczym uzyskał upoważnienie sądu do wykonania zastępczego, to nie może korzystać z trybu określonego w art. 1049 § 1 k.p.c.

Odmienne od wyrażonego w uchwale z 1989r. poglądy na temat dopuszczalności prowadzenia na podstawie art. 1049 § 1 k.p.c. egzekucji czynności zastępowalnej w sytuacji, gdy wierzyciel w samym tytule egzekucyjnym został umocowany do wykonania czynności na koszt dłużnika, prezentowane są także w piśmiennictwie. W Komentarzu do art. 1049 Kodeksu postępowania cywilnego (System Informacji Prawnej LEX) Helena Cieplą wskazała, że „Artykuł 1049 stosuje się tylko wówczas, gdy w samym tytule egzekucyjnym, stwierdzającym obowiązek wykonania czynności, nie ma umocowania wierzyciela do wykonania czynności na koszt dłużnika. Jeżeli takie umocowanie, udzielone wierzycielowi zgodnie z art. 480 § 1 k.c., wynika z tytułu

egzekucyjnego, może on na tej podstawie wykonać tę czynność, po czym dochodzić od dłużnika w procesie zapłaty wydatkowanej sumy. Nie przysługuje mu natomiast egzekucja na podstawie art. 1049, a wniosek o wszczęcie egzekucji wykonania czynności jako bezzasadny podlega oddaleniu.” Podobnie na niedopuszczalność co do zasady egzekucji z art. 1049 k.p.c. w powyższej sytuacji wskazano w Kodeksie postępowania cywilnego Tom III Komentarz do artykułów 506-1088 pod red. K. Piaseckiego i A. Marciniaka Wydawnictwo C. H. Beck Warszawa 2012r. str. 1485, Kodeksie postępowania cywilnego tom II art. 730-1217 pod red. J. Jankowskiego Wydawnictwo C. H. Beck Warszawa 2015r. str. 1284, Kodeksie postępowania cywilnego Komentarz Część trzecia Postępowanie egzekucyjne tom 4 Henryk Pietrkowski pod red. T. Erecińskiego LexisNexis 2009r. str. 714 i z 2012r. str. 714).

Jak wynika z powyższego, budzi dotychczas poważne wątpliwości dopuszczalność wszczęcia przez Sąd jako organ egzekucyjny postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 1049 k.p.c. oraz następnie podejmowania w tym postępowaniu czynności (w tym także czynności polegającej na przyznaniu wierzycielowi sumy potrzebnej do wykonania zastępczego) w sytuacji dysponowania przez wierzyciela tytułem egzekucyjnym, w którym wierzyciel został umocowany do wykonania na koszt dłużnika czynności, którą może wykonać także inna osoba, w razie niewykonania jej przez dłużnika w wyznaczonym terminie. Uzasadniało to wydanie postanowienia o treści jak na wstępie, na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c.

/km/